

บทวัฒนธรรมของการขอโทษในภาษาไทย

The Cultural Script of Apologizing in Thai

ทัศนีย์ เมฆถาวรรวัฒนา¹

Thasaneek Mekthawornwathana

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชุดคำศัพท์พื้นฐาน (Natural Semantic Metalanguage; NSM) ในภาษาไทย แล้วนำชุดคำศัพท์ที่ได้มาเขียนบรรยายความหมายของคำว่า “ขอโทษ” ตามทฤษฎีบทวัฒนธรรม ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากฐานข้อมูลภาษาไทยบนเว็บไซต์ <http://www.arts-chula.ac.th/~ling/Thai>

ผลการวิจัยพบชุดคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทยจำนวนทั้งสิ้น 62 คำ โดยพบว่าคนไทยใช้คำว่า “ขอโทษ” ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และเพื่อสื่อความหมายที่แตกต่างกันรวม 8 ประการ ดังนี้ เมื่อได้กระทำการที่ไม่ดีต่อผู้อื่น เมื่อต้องการรบกวนผู้อื่น เมื่อต้องการขออนุญาตผู้อื่น เมื่อต้องการเสนอความเห็น เมื่อต้องการพูดประชด เมื่อต้องการต่อว่าผู้อื่น เมื่อต้องการปฏิเสธและเมื่อต้องการสั่ง

นอกจากนี้ยังพบว่าคำว่า “ขอโทษ” ในสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับคำว่า “หน้า” และ “ความสุภาพ” มากกว่า “การกระทำความผิด” ดังนั้นจึงพบว่าคนไทยจะกล่าวคำขอโทษในสถานการณ์ที่หลากหลาย แม้ไม่ได้กระทำความผิดก็ตาม ลักษณะเช่นนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยคำนึงถึงเรื่องหน้าและความรู้สึกของผู้อื่นมากกว่าสังคมญี่ปุ่นและสังคมตะวันตก

คำสำคัญ ชุดคำศัพท์พื้นฐาน คำศัพท์พื้นฐาน บทวัฒนธรรม การขอโทษ หน้า ความสุภาพ

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
thnmek@yahoo.com

Abstract

This paper aims at analyzing Semantic primes in Thai and describing the meanings of Apologizing using NSM based on Cultural Script model. The data in which this analysis is based are from <http://www.arts-chula.ac.th/~ling/Thai>.

The result revealed that there were 62 primes in Thai. Also, found that Thai people used the word “Apologize” in the 8 situations: doing bad thing to others, bothering, asking for permission, giving an idea, satirizing, blaming, refusing and ordering.

It was also found that the word “Apologize” in Thai was more associated with “face” and “politeness” than “the offensive”. This caused Thai people apologized in various situations even though there was no offensive. This uses of apologizing reflected that Thai society cared for participant’s “face” and “feeling” more than Japanese and Western cultures.

Keywords: NSM Semantic primes Cultural Script Apologizing Face Politeness

บทนำ

เป็นที่น่าสังเกตว่าคนไทยกล่าวคำว่า “ขอโทษ” ในสถานการณ์ที่หลากหลาย และเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน อาทิ เมื่อกระทำความผิดต่อผู้อื่น เมื่อรบกวนผู้อื่นหรือเมื่อต้องการแสดงความไม่เห็นด้วย เช่น “ขอโทษครับที่มาสาย” “ขอโทษค่ะ ช่วยหยิบดินสอให้หน่อยได้ไหมคะ” หรือ “ขอโทษนะครับ ผมคิดว่าคุณจะเริ่มจากประเด็นนี้มากกว่านะครับ” ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “ขอโทษ” เป็นคำศัพท์สำคัญ (key word) ในสังคมไทยคำหนึ่ง เนื่องจากพบได้ทั่วไปในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

กอดดาร์ดและเวียร์ซบิกกา (Goddard and Weirzbicka, 2004) มองว่าคำศัพท์สำคัญของสังคมหนึ่งๆ สามารถสะท้อนวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ได้ โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่าวิธีการพูด (ways of speaking) ของแต่ละสังคมมีความ

เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของคนในแต่ละท้องถิ่นนั้น ซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยเวียซบicka (Wierzbicka 1986; Wierzbicka, 1997) ให้ตัวอย่างคำว่า “bloody” ที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมออสเตรเลียนยกย่องความจริงและความถูกต้องในการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนในสังคม ไม่ชอบคนที่ไม่จริงจัง เสน่ส้าง หรือการที่เอมิกา (Ameka and Breedveld, 2004) มองว่าการที่ชาวแอฟริกันส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคำว่า “yaage” ซึ่งหมายถึง ‘respect’ ‘shame’ ‘reserve’ ‘fear’ ‘restrain’ etc สะท้อนให้เห็นว่าสังคมแอฟริกันนิยมการสื่อสารแบบอ้อมค้อม ไม่ตรงประเด็น

การศึกษาเรื่องวิธีการพูดของคนแต่ละวัฒนธรรมในแวดวงภาษาศาสตร์ มีผู้สนใจศึกษาไว้อย่างกว้างขวางแต่ด้วยวิธีที่แตกต่างกัน จำแนกตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาอย่างกว้างๆ ได้เป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication) อาทิงงานวิจัยของไฮม์ส์ (Hymes, 1974; 1996) หรืออาศัยกรอบแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์เปรียบเทียบ (Contrastive Pragmatics) อาทิงงานวิจัยของบลูม - คูลคาและโอลชเตน (Blum-Kulka & olshtain, 1984), โรซาลู (Rosaloo, 1982), แนช (Nash, 1983), ชิฟฟรีน (Schiffrin, 1984). และเบอร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman & Kasper, 1991) โดยงานวิจัยทั้งหมดนี้นำเสนอผลการวิจัยด้วยการเขียนบรรยายวัฒนธรรมของแต่ละสังคมนั้นๆ ด้วยคำศัพท์ทั่วไปที่มีอยู่ในภาษา

เวียซบicka (Wierzbicka, 1997) นักภาษาศาสตร์ผู้หนึ่งที่สนใจศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมอย่างจริงจัง เชื่อว่าการพยายามหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการพูดของคนในสังคมเพื่อโยงไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับวัฒนธรรมตามกรอบแนวคิดดั้งเดิมทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ได้รับความสนใจในอดีตอย่างกว้างขวางนั้นอาจไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสม เนื่องจากมีข้อเสียอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรก การเขียนบรรยายด้วยคำศัพท์ที่ใช้กันทั่วไปที่มีอยู่ในภาษาใดภาษาหนึ่งอาจทำให้คนจากต่างสังคมกัน ไม่เข้าใจว่าเหตุใดจึงมีวิธีการพูดเช่นนั้น มีมูลเหตุจูงใจในการพูดหรือใช้ภาษาเช่นนั้นอย่างไร ผู้พูดรู้สึกอย่างไรขณะที่พูด

ประการที่สอง เนื่องจากคนจากต่างวัฒนธรรมกัน อาจรับรู้ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ต่างกัน เช่น จากตัวอย่างงานวิจัยของแนช (Nash, 1983) ที่เป็น

ไปได้ที่คนจีนและคนอเมริกันรับรู้ความหมายของคำว่า ‘politeness’ ต่างกัน สิ่งที่เป็น polite ของสังคมหนึ่ง ไม่ใช่สิ่งที่ polite ในสังคมอื่นก็ได้ หรือกรณีงานวิจัยของ เวทเซล ก็เป็นไปได้ว่าคนอเมริกันและญี่ปุ่น อาจเข้าใจความหมายของคำว่า “apology” แตกต่างกัน โดยเวียซบิคกา (Wierzbicka, 1994) พบว่าชาวญี่ปุ่นและชาวตะวันตกกล่าวขอโทษต่างกันทั้งในแง่คุณภาพ (qualitative) เห็นได้จากการที่ชาวญี่ปุ่นขอโทษบ่อยกว่าชาวตะวันตกและพบได้ในทุกบริบทสถานการณ์ ในแง่ปริมาณ (quantitative) พบว่าสังคมตะวันตกจะกล่าวขอโทษเมื่อกระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่นโดยตรง แต่สังคมญี่ปุ่นจะกล่าวขอโทษเมื่อกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกไม่ดีไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม และไม่ว่าสิ่งที่กระทำจะถือเป็นความผิดเพียงเล็กน้อยก็ตาม

จากความสนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม ความไม่เชื่อถือในทฤษฎีและวิธีการศึกษาที่มีผู้เสนอไว้และต้องการเสนอทฤษฎีใหม่เพื่อศึกษาเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง ในปี 1985 เวียซบิคกา (Wierzbicka) ได้พัฒนาวิธีการศึกษาแบบใหม่ที่เรียกว่า “ตัวแบบบทวัฒนธรรม” หรือ “ทฤษฎีบทวัฒนธรรม” (Cultural Script Model / Cultural Script Theory) โดยได้กล่าวถึงครั้งแรกในบทความเรื่อง “Different cultures, different languages, different speech acts: English VS Polish”

ทฤษฎีบทวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในแนวคิดของวัจนปฏิบัติศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnopragmatics) หมายถึง กรอบทฤษฎีที่แสดงให้เห็นข้อตกลงในการใช้ภาษาร่วมกันของคนในสังคมหนึ่งๆ ในรูปการเขียนบรรยายด้วยชุดของคำกลุ่มหนึ่ง NSM; Natural Semantic Metalanguage) ที่ประกอบไปด้วยคำศัพท์พื้นฐาน (semantic primes) และรูปแบบทางไวยากรณ์แบบง่ายๆ ที่เหมือนกันในทุกภาษา เป็นคำศัพท์ที่เชื่อว่ามีอยู่ในทุกภาษา ไม่ใช้พบในเฉพาะในภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น (Goddard and Wierzbicka, 2004)

เวียซบิคกา (Wierzbicka, 1994) กล่าวว่าทฤษฎีบทวัฒนธรรมเทียบได้กับแนวคิดเรื่อง “cultural frame” (กรอบวัฒนธรรม) ของ Shweder (1984) และ “culturally shared idea” (แนวคิดร่วมกันทางวัฒนธรรม) ของ Kitayama and Markus (1992) ที่หมายถึงแนวคิดที่คนส่วนใหญ่ในสังคมรับรู้ร่วมกัน สามารถสังเกตเห็นได้

จากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการใช้ภาษา ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติของสังคม) ดังนั้นแนวคิดหลักของแต่ละสังคมจึงไม่เคยทำให้คนในสังคมนั้นเกิดความสงสัย คนในสังคมนั้นต่างยอมรับและปฏิบัติ เป็นเสมือนกฎในการปฏิบัติของสังคมนั้นๆ

อย่างไรก็ตามทฤษฎีบทวัฒนธรรมใช้ในความหมายที่เฉพาะเจาะจงกว่า 2 แนวคิดแรกในแง่ที่เสนอการเขียนบรรยายวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งๆ ด้วยวิธีใหม่คือ NSM (Natural Semantics Metalanguage) ที่ประกอบด้วยชุดของคำศัพท์พื้นฐาน (semantics primes / primes) ที่มีความหมายพื้นฐานที่สุด และไม่สามารถให้ความหมายได้ด้วยคำศัพท์อื่นได้

NSM เป็นชุดของคำศัพท์ที่มีอยู่ร่วมกันในทุกภาษาและใช้ในการเขียนบรรยายบทวัฒนธรรม ถือเป็น language-independent metalanguage เปรียบเสมือนเป็นชุดของภาษาที่เป็นอิสระจากภาษาใดภาษาหนึ่ง เป็นภาษาที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการอธิบายและเปรียบเทียบภาษา ไม่ขึ้นกับวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง แต่เป็นชุดของคำศัพท์ที่เป็นสากล (lexical universal) ที่มีอยู่ในทุกภาษา (Wierzbicka, 1988; Goddard, 2004) ประกอบด้วยชุดของคำศัพท์สำคัญในระบบภาษาของมนุษย์ (Semantic primitive / primes) ซึ่งเปรียบเสมือนความหมายของหน่วยใดๆ เช่น ความหมายของคำ หน่วยคำหรือวลีที่มีความหมายพื้นฐานง่ายๆ และไม่สามารถให้คำอธิบายหรือให้ความหมายด้วยคำศัพท์อื่นในภาษานั้นได้อีกเนื่องจากเป็นหน่วยที่มีความหมายพื้นฐานที่สุดในภาษาและเป็นความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในระดับผิวของทุกภาษาในโลก ขณะนี้พบว่ามีความถี่ทั้งสิ้น 63 คำ

กอดดาร์ดและเวียซบิคกา (Goddard and Wierzbicka, 2004; Wierzbicka, 1994) เห็นว่า นอกจากชุดคำศัพท์ที่เป็นสากลแล้ว ในแต่ละภาษายังมีเรื่องระบบไวยากรณ์ที่เป็นสากลด้วย ซึ่งหมายถึงกฎที่ว่าด้วยการรวมกันของชุดคำศัพท์ที่เป็นสากล ที่มีแบบแผนเฉพาะ เพื่อใช้ในการสื่อความหมาย เช่น prime I, WANT, DO, THIS เกิดเป็นประโยคได้ว่า I want to do this ที่มีความชัดเจนเพียงพอแล้ว ไม่สามารถอธิบายได้ชัดขึ้นอีกแล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าวการใช้ primes ในการแสดงความหมายและในการเขียน Cultural script จึงไม่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังมีข้อดีคือทำให้เกิดความชัดเจนในระดับสูง และเนื่องจากสามารถแปลระหว่างภาษาได้ง่าย จึงสะดวกในการเปรียบเทียบภาษา

ที่ผ่านมาพบงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีการพูดเพื่อโยงไปสู่ทัศนคติ ค่านิยมของแต่ละสังคม โดยอาศัยกรอบทฤษฎีบทวัฒนธรรมและการแนวคิดเรื่อง NSM ไว้อย่างกว้างขวาง อาทิ งานวิจัยเรื่องบทวัฒนธรรมของชาวสเปนเชื้อสายโคลัมเบีย (Travis, Catherine, E, 2004) บทวัฒนธรรมของชาวออสเตรเลีย (Wierzbicka, Anna, 2002) บทวัฒนธรรมของชาวสิงคโปร์ (Wong, Jock Onn, 2004) บทวัฒนธรรมของชาวเกาหลี (Yoon, Kyung-Joo, 2004) และงานวิจัยของกอดดาร์ด (Goddard, 1997) บทวัฒนธรรมของชาวเปอร์เซีย (Sahragard, 2009) บทวัฒนธรรมของชาวยิว (Wierzbicka, 2004) และบทวัฒนธรรมของชาวฮิสแปนิก (Triandis, 1984)

สำหรับงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวิธีการพูดของคนไทยตามกรอบทฤษฎีเรื่องบทวัฒนธรรมนั้น ยังไม่เคยมีผู้ได้ศึกษามาก่อน ผู้วิจัยมองว่าบทวัฒนธรรมเป็นกรอบทฤษฎีใหม่ที่น่าสนใจ จึงสนใจที่จะศึกษาโดยนำกรอบทฤษฎีนี้มาวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ขอโทษ” แล้วนำเสนอในรูปการเขียนบรรยายตามทฤษฎีบทวัฒนธรรมด้วย NSM เพื่อวิเคราะห์ว่าคนไทยใช้คำว่า “ขอโทษ” เมื่อใดบ้าง

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ความหมายของ คำว่า “ขอโทษ” แล้วนำเสนอด้วยชุดคำศัพท์พื้นฐาน

สมมติฐาน

คำว่า “ขอโทษ” ใช้แสดงความรู้สึกเสียใจของผู้พูด ใช้เป็นการเกริ่นนำเมื่อผู้พูดต้องการรบกวนผู้ฟัง และเมื่อต้องการแสดงความไม่เห็นด้วยกับผู้ฟัง

วิธีการศึกษา

1. การวิเคราะห์ชุดคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทย: นำชุดคำศัพท์พื้นฐานที่ได้จากงานวิจัยที่ผ่านมาจำนวน 63 คำ มาแปลเป็นคำในภาษาไทยที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงที่สุดกับคำแต่ละคำ เช่น คำว่า “feel” มีความหมายตรงกับคำในภาษาไทยว่า “รู้สึก” คำว่า “die” มีความหมายตรงกับคำว่า “ตาย” หรือคำว่า “this” มีความหมายตรงกับคำว่า “นี้”

กรณีคำศัพท์ใดมีความหมายเหมือนกับคำในภาษาไทยมากกว่า 1 คำ จะถือว่าคำศัพท์ที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุด จากการเปรียบเทียบความถี่ด้วยเว็บไซต์ google search เป็นคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทย

เช่นคำว่า “I” มีความหมายตรงกับคำว่า “ฉัน” “หนู” “ข้าพเจ้า” “เรา” “ดิฉัน” “ผม” “กระผม” และ แต่ละคำมีความถี่ในการปรากฏตามลำดับดังนี้ 33,500,000 13,100,000 2,200,000 2,000,000 1,730,000 927,000 และ 158,000 เช่นนี้จะถือว่า “I” มีความหมายตรงกับคำว่า “ฉัน” ในภาษาไทย

2. การหาบทวัฒนธรรมของคำว่า “ขอโทษ”: ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากฐานข้อมูลภาษาไทยบนเว็บไซต์ <http://www.arts-chula.ac.th/~ling/Thai> และเพื่อให้ครอบคลุมบริบทการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันได้มากที่สุด จึงคัดเลือกตัวอย่างประโยคที่มีคำว่าขอโทษปรากฏอยู่ จาก 9 หมวดหมู่ที่ปรากฏบนเว็บไซต์ ได้แก่ เรื่องสั้น นวนิยาย บทความทั่วไป ข่าว หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ บทความวิชาการ บทสนทนา สุนทรพจน์ของอดีตนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัยและสุนทรพจน์ของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร โดยได้คัดเลือกตัวอย่างประโยคจากทุกหมวดหมู่แบบสุ่ม หมวดหมู่ละ 50 ประโยครวมจำนวนประโยคที่นำมาศึกษาทั้งสิ้น 450 ประโยค

การวิเคราะห์ตัวอย่างประโยคทั้งหมดข้างต้นเพื่อหาว่าผู้พูดกล่าวคำว่า “ขอโทษ” เพื่อสื่อความหมายใดบ้างโดยพิจารณาจากเจตนาของผู้พูดเป็นหลักในการจำแนก จากนั้นเขียนบรรยายการใช้คำว่า “ขอโทษ” ในแต่ละความหมายด้วยชุดคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทยที่หาได้ตามข้อ 1

ผลการศึกษา

ชุดคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่าชุดคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 62 คำ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ชุดคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทย

NSM ในภาษาอื่น	NSM ในภาษาไทย
<u>substantives</u>	
1. I,	1. ฉัน
2. YOU,	2. คุณ
3. SOMEONE,	3. บางคน
4. PEOPLE,	4. คน
5. SOMETHING/THING	5. บางสิ่ง / สิ่ง
6. BODY	6. ร่างกาย
<u>relational substantives</u>	
7. KIND,	7. ประเภท
8. PART	8. ส่วน
<u>determiners</u>	
9. THIS,	9. นี่
10 THE SAME,	10. เหมือนกัน / อย่างเดียวกัน
11. OTHER/ELSE	11. คนอื่น, สิ่งอื่น
<u>quantifiers</u>	
12. ONE,	12. หนึ่ง
13. TWO,	13. สอง
14. MUCH/MANY,	14. มาก, หลาย
15. SOME	15. บ้าง
16. ALL	16. ทั้งหมด
<u>evaluators</u>	
17. GOOD	17. ดี
18. BAD	18. เลว / แย่

NSM ในภาษาอื่น	NSM ในภาษาไทย
<u>descriptors</u>	
19. BIG,	19. ใหญ่
20. SMALL	20. เล็ก
<u>mental predicates</u>	
21. THINK,	21. คิด
22. KNOW,	22. รู้
23. WANT,	23. ต้องการ
24. FEEL,	24. รู้สึก
25. SEE,	25. เห็น
26. HEAR	26. ได้ยิน
<u>speech</u>	
27. SAY	27. พูด/ กล่าว
28. WORDS	28. คำพูด
29. TRUE	29. ถูก / จริง
<u>actions, events, movement, contact</u>	
30. DO	30. ทำ
31. HAPPEN	31. เกิดขึ้น
32. MOVE	32. เคลื่อนที่ / เคลื่อน
33. TOUCH	33. สัมผัส / จับ
<u>location, existence, possession, specification</u>	
34. BE (SOMEWHERE),	34. อยู่
35. THERE IS	35. มี
36. HAVE	
37. BE (SOMEONE/SOMETHING)	
37. BE (SOMEONE/SOMETHING)	36. เป็น / คือ
<u>life and death</u>	
38. LIVE	37. มีชีวิต
39. DIE	38. ตาย

NSM ในภาษาอื่น	NSM ในภาษาไทย
<u>time</u>	
40. WHEN/TIME,	39. เมื่อ
41. NOW	40. ขณะนี้ / ตอนนี
42. BEFORE,	41. ก่อน
43. AFTER	42. หลัง
44. A LONG TIME	43. นานมาแล้ว
45. A SHORT TIME	44. ไม่นานมานี้
46. FOR SOME TIME	45. บางครั้ง
47. MOMENT	46. ช่วงขณะ / ช่วงครู่
<u>space</u>	
48. WHERE/PLACE	47. ที่
49. HERE	48. ที่นี่
50. ABOVE	49. เหนือ
51. BELOW	50. ใต้
52. FAR	51. ไกล
53. NEAR	52. ใกล้
54. SIDE	53. ข้างๆ
55. INSIDE	54. ข้างใน
<u>logical concepts</u>	
56. NOT	55. ไม่
57. MAYBE	56. อาจ / อาจจะ
58. CAN	57. สามารถ
59. BECAUSE	58. เพราะว่า / เนื่องจาก
60. IF	59. ถ้า
<u>intensifier, augmentor</u>	
61. VERY	60. มาก
62. MORE	61. กว่า
<u>similarity</u>	
63. LIKE/WAY	62. เหมือน / คล้าย

จากตารางที่ 1 พบว่าคำศัพท์พื้นฐานในภาษาไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 62 คำ น้อยกว่าที่พบในภาษาอื่น (ที่มีจำนวน 63 คำ) เนื่องจากในคำว่า “there is” และ “have” มีความหมายเหมือนกันในภาษาไทยคือแปลว่า “มี”

ความหมายของคำว่า “ขอโทษ” และบทวัฒนธรรมย่อยของการขอโทษ ผลการวิจัยพบว่าคนไทยใช้คำว่า “ขอโทษ” ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และเพื่อสื่อความหมายที่แตกต่างกันรวม 8 ประการ ได้แก่

1. เมื่อได้กระทำการที่ไม่ดีต่อผู้อื่น
2. เมื่อต้องการรบกวนผู้อื่น
3. เมื่อต้องการขออนุญาตผู้อื่น
4. เมื่อต้องการเสนอความเห็น
5. เมื่อต้องการพูดประชด
6. เมื่อต้องการต่อว่าผู้อื่น
7. เมื่อต้องการปฏิเสธ
8. เมื่อต้องการสั่ง

1. ขอโทษเมื่อได้กระทำการที่ไม่ดีต่อผู้อื่น จากตัวอย่างประโยคที่ (1) - (10) สรุปได้ว่าสังคมไทยคาดหวังว่า ผู้พูดต้องกล่าวขอโทษภายหลัง (ตัวอย่างประโยคที่ 5) ที่ตนเองกระทำการใดสิ่งหนึ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีความผิดมาก เช่น ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ดังตัวอย่างประโยคที่ (2) หรือทำความผิดเพียงเล็กน้อยเช่น สร้างความสับสน (ตัวอย่างประโยคที่ 1) และแม้ว่าตนไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดโดยตรงก็ตาม ดังตัวอย่างประโยคที่ (3) ที่ประชาชนเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีออกมาขอโทษกรณีสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ทำงานผิดพลาด ซึ่งถือเป็นความผิดของ ปปง. ไม่ใช่ของนายก เพราะนายก ไม่ได้กระทำให้ประชาชนเสียหายโดยตรงแต่ถือว่าการทำความผิดโดยอ้อมเนื่องจากนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบหากปปง. ทำความผิด

นอกจากนี้ตัวอย่างประโยคที่ (4) ยังบอกให้รู้ว่าสำหรับสังคมไทยแล้ว คำว่า “เสียใจ” มีน้ำหนักน้อยกว่าคำว่า “ขอโทษ” ดังนั้นจึงพบว่าเมื่อได้รับความเสียหาย บุคคลจึงเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดกล่าวว่า “ขอโทษ”

มากกว่าทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกล่าว “ขอโทษ” สื่อความหมายว่าผู้กระทำความผิดยอมรับว่าความผิดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของตนต่างจากการกล่าวเพียงคำว่า “เสียใจ” ที่ไม่ได้สื่อความหมายเช่นนี้ และเมื่อกระทำความผิดแล้ว ผู้กระทำจะกล่าวคำว่า “ขอโทษ” เนื่องจากต้องการให้ผู้ได้รับความเสียหายนั้นให้อภัยหรือยกโทษให้ หรืออีกนัยหนึ่งคือไม่ต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งโกรธตนและเชื่อว่า การกล่าวคำขอโทษ เป็นวิธีที่ดีที่สุด เห็นได้จากตัวอย่างประโยคที่ (7) และ (8)

ตัวอย่างประโยค

(1) นายชัยพันธ์ ปรภาสวัตติ์ ที่ปรึกษาสมัชชาคนจน กล่าวเช่นเดียวกันว่า นายกรัฐมนตรีควร จะออกมาขอโทษสังคมมากกว่ากล่าวคำว่าเสียใจ ต้องขอโทษที่สร้างความสับสนให้กับประชาชน อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่แค่กล่าวคำว่าเสียใจแล้วจะเลิกแล้วต่อกัน (กระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่น)

(2) 20 พ.ย. ที่ผ่านมา ก็อยู่ในความรับผิดชอบ ของสุภาพบุรุษท่านหนึ่งซึ่งพวกที่ไปฟังสุภาพบุรุษท่านนั้นพูดได้ทำร้ายสุภาพสตรีนักข่าวไอทีวี อย่างจะเห็นว่าความเป็นสุภาพบุรุษนั้น โดยมาขอโทษสุภาพสตรีที่ถูกทำร้าย ส่วนเรื่องอื่นยืนยันได้ว่าไม่มีเรื่อง

(3) จัสปิริตผู้นำต้องขอโทษประชาชน นายสมชาย หอมละออ กรรมการสิทธิมนุษยชน สภาทนายความ กล่าวว่ คำกล่าวเสียใจ คงไม่เพียงพอแต่ นายกรัฐมนตรีจะต้องแสดงความรับผิดชอบ ด้วยการขอโทษประชาชนในการทำงานผิดพลาดของ ปปง. และต้องแสดงสปิริตของความเป็นผู้นำด้วย เพราะรับผิดชอบหน่วยงาน นี้โดยตรง (ต้องขอโทษแม้ไม่ได้ทำความผิดกับผู้อื่นโดยตรง)

(4) หนึ่งในผู้ที่ถูกตรวจสอบการทำธุรกรรมการเงิน กล่าว จัสปิริตผู้นำ ต้องขอโทษประชาชน นายสมชาย หอมละออ กรรมการสิทธิมนุษยชน สภาทนายความ กล่าวว่ คำกล่าวเสียใจ คงไม่เพียงพอแต่ นายกรัฐมนตรีจะต้องแสดงความรับผิดชอบ ด้วยการขอโทษประชาชน (แสดงการขอโทษดีกว่าคำว่าเสียใจ)

(5) แพทเทิล ประธานาธิบดีอุรุกวัย สร้างความร้าวฉานกับประเทศเพื่อนบ้าน หลังให้สัมภาษณ์สถานีโทรทัศน์และวิทยุท้องถิ่นอาร์เจนตินา เมื่อต้นสัปดาห์ว่า อาร์เจนตินาเป็น แหล่งรวมหัวขโมย อย่างไรก็ตาม เขาออกมาขอโทษ

ภายหลัง โดยอ้างว่าผู้สื่อข่าวรบกวนมากเกินไป และเขาคิดว่าไม่มีการบันทึกเทป ขณะพูดคุยเกี่ยวกับความพยายามของผู้નાอาร์เจนตินา ในการผลักดันประเทศพ้นจากภาวะถดถอย

(6) แม่ของ น.ส.กวางได้สอบถามว่าทำไม ถึงทำกับลูกศิษย์แบบนี้ นายอัศวินจึงยกมือไหว้ขอโทษ แต่แม่ของนักศึกษาสาวซึ่งหน้าดำ พร้อมกับบอกให้กราบเท้าขอโทษ นายอัศวินก็ยอมก้มกราบเท้าของแม่ น.ส.กวาง 1 ครั้ง แม่ของ น.ส.กวางจึงยอมยกโทษให้ แต่เรื่องคดีปล่อย ให้ตำรวจดำเนินการตามกฎหมาย (สังคมคาดหวัง)

(7) แม้จะพยายามบดบัง แต่มอเตอร์ไซด์เจ้าถิ่นยังไม่ยอมหยุด จึงเตะสวนไปหนึ่งครั้ง แต่มอเตอร์ไซด์เลื้อยเดือดยังมาเข้าอีก ทำให้ต้องเตะสกัดออกไปอีกหนึ่งที ก่อนที่ตนจะกระโดดเข้าคว้าหัวไหล่เอาไว้แล้วบอกว่าขอโทษ ถ้าพูดอะไรผิดไป จังหวะนั้นเองมีเพื่อนของคนขับมอเตอร์ไซด์ รับจ้างเดินตรงเข้ามาพูด ให้เลิกแล้วต่อกัน ก่อนที่ต่างฝ่ายจะแยกย้ายกันไป (ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกดี หายโกรธ)

(8) อย่างไรก็ตาม ได้บอกผู้ถือหุ้นทั้ง 2 คนว่าให้ทำหนังสือขอโทษมาเป็นทางการ ไม่เช่นนั้นตนโกรธจริงๆ และต่อไปนี้กรมทะเบียนการค้าต้องปรับปรุงเรื่องการจดทะเบียนบริษัทและการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือหุ้นให้ดีขึ้น (ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกดี หายโกรธ)

(9) เขาจะให้ทาง กกช. ระบุไม่ให้ออกอากาศละครต่อ ตอนนี้อีกยากจะขอความเป็นธรรม เรายอม ขอโทษยอมรับผิดทุกอย่าง ยอมรับว่ารู้เท่าไม่ถึงการณ์ จะลงโทษยังไงก็ได้ แต่นี่ละครปิดกล้องไปแล้ว ลงทุนไป 10 ล้านบาท จะให้เราทำอะไร ตอนนี้แล้วแต่ กกช. จะลงมติว่าอย่างไร

(10) เรื่องนี้ก็ตรงกับสิ่งที่ ผอ.กำพล วัชรพล เคยพูดอยู่เสมอว่า “เมื่อทำผิดแล้วก็ต้องขอโทษ” แม้แต่ตัวท่านเอง เมื่อทำผิดก็ยังขอโทษพนักงานที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเช่นกัน

การขอโทษเมื่อกระทำสิ่งที่ไม่ดีต่อผู้อื่น เขียนแสดงในรูปทัศนธรรม ได้ดังนี้

หลายคน คิด เหมือนกัน คือ

ถ้า มี บางสิ่ง ไม่ ดี เกิดขึ้น เพราะ ฉัน

คนอื่น ต้องการ ได้ยิน ฉัน พูด บางสิ่ง

มัน ดี ถ้า ฉัน พูด สิ่งนี้ **หลังจาก** ฉัน ทำ ไม่ ดี

“สิ่งนี้ เกิดขึ้น เพราะ ฉัน”

“ฉัน ไม่ ต้องการ ให้ คุณ รู้สึก ไม่ ดี กับ ฉัน เพราะ ฉัน ทำ สิ่ง นี้”

“ฉัน ต้องการ ให้ คุณ รู้สึก ดี กับ ฉัน”

มัน ไม่ ดี ถ้า ฉัน ไม่ พูด เช่นนี้

2. ขอโทษเมื่อต้องการรบกวนผู้อื่น ก่อนการรบกวนให้ผู้อื่นทำสิ่งใด
สิ่งหนึ่งให้แก่ตน ไม่ว่าจะการขอนั้นจะอยู่ในรูปของการกระทำของผู้ฟัง ดังตัวอย่าง
ประโยคที่ (11) หรือเป็นเพียงคำตอบหรือความเห็นของผู้ฟัง เช่นการขอให้ผู้ฟัง
ตอบคำถาม ดังตัวอย่างประโยคที่ (12) - (13) ผู้พูดจะกล่าวขอโทษเพื่อให้ผู้ฟัง
รู้สึกว่าสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำให้นั้นเป็นสิ่งที่ผู้ฟังสามารถกระทำได้และ
พยายามทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่า การขอเช่นนั้นไม่เป็นการรบกวนผู้ฟังมากเกินไป
สังเกตว่าการขอโทษกรณีถือเป็นส่วนหนึ่งของวัจนกรรมการขอร้อง

ตัวอย่างประโยค

(11) ระบายด้วยรอยยิ้มอ่อนๆ “เออ...ขอโทษนะครับ ผมขอยืมพริก
น้ำส้มถั่วยี่หน้อย

(12) ต้องซ่อมฟรีให้ “อ๊วย เรื่องเสียเงินฟรีๆ คุณนายอย่ามาพูดกับผม
จริงครับ บ้านส่วนใหญ่นายช่างก่อสร้างเขาจะรับประกัน ซ่อมฟรีหนึ่งปีหลังจาก
วันที่ซื้อที่ดิน ขอโทษ คุณนายครอบครองที่แปลงนี้มานานเท่าไรแล้วครับผม”
“เฮ้อ ผ่อนมาสิครับว่าปี “

(13) ฝรั่งคนหนึ่ง ซึ่งเธอคุยด้วยบนเครื่องบินก็เอ่ยถามว่า “ขอโทษเอะนะ
คุณชอบดูหนังต่างประเทศใ้มั้ย” “ชอบค่ะ” นวลศรีรีบคำตอบอย่างงงๆ

การขอโทษเมื่อต้องการรบกวนผู้อื่น เขียนแสดงในรูปบทวัฒนธรรมได้ดังนี้

เมื่อ ฉัน ต้องการ ให้ คุณ ทำ บางสิ่ง ให้ ฉัน

ก่อน การ พูด เกี่ยวกับ สิ่งนี้

ฉัน คิดว่า คุณ จะ รู้สึก ดี และ ทำ ตาม ที่ ฉัน ต้องการ ถ้า ฉัน พูด สิ่ง นี้ กับ คุณ

“ฉัน ต้องการ ให้ คุณ ทำ สิ่ง นี้ ให้ ฉัน เพราะ ฉัน รู้ว่า คุณ สามารถ ทำ สิ่ง นี้ ได้”

“การทำ สิ่งนี้ ให้ ฉัน จะ ไม่ ทำให้ คุณ รู้สึก ไม่ ดี”

3. ขอโทษเมื่อต้องการขออนุญาตผู้อื่น ผู้พูดอาจกล่าวขอโทษผู้ฟัง ก่อนการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับตนเองขณะอยู่กับผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณพูด เห็นความสำคัญและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟัง และการกระทำเช่นว่าไม่ทำให้ ผู้ฟังได้รับความเสียหาย ดังตัวอย่างประโยคที่ (15) - (16)

ตัวอย่างประโยค

(15) ขอโทษนะคะ ขออนุญาตใช้ไมโครโฟนนะคะ เพราะดิฉัน ไม่ถนัด

(16) ขอโทษนะคะ ผมขอนั่งบรรยายละกันนะคะ ยืนนานๆ ทำจะไม่ไหว

การขอโทษเมื่อต้องการขออนุญาตผู้อื่น เขียนแสดงในรูปบทวัฒนธรรมได้ดังนี้

เมื่อ ฉัน ต้องการ ทำ บางสิ่ง กับ ตัวเอง

ฉัน คิดว่า คุณ จะ รู้สึก ดี กับ ฉัน ถ้า ฉัน พูด บางสิ่ง ก่อน การทำ สิ่ง นี้

มัน ดี ถ้า ฉัน พูด เช่นนี้

“ฉัน ต้องการ ทำ สิ่ง นี้ และ ฉัน คิดว่า สิ่ง นี้ ไม่ ทำให้ คุณ รู้สึก ไม่ดี”

มัน ไม่ ดี ถ้า ฉัน ไม่ พูด เช่นนี้

4. ขอโทษเมื่อต้องการเสนอความเห็น ก่อนการเสนอความเห็นต่อผู้ฟัง ผู้พูดจะกล่าวขอโทษเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณพูดไม่ต้องการทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกไม่ดี ดังตัวอย่างประโยคที่ (17) - (18)

ตัวอย่างประโยค

(17) ขอโทษนะคะ ดิฉันคิดว่าเราน่าจะจัดประชุม ภายในวันที่ 10 มีนาคมนี้ จะได้มีเวลาเตรียมตัว

(18) ขอโทษนะทุกคน ผมมองว่า...ตามความเห็นผมนะ เราควรตั้งบไว้น้อยลง ตั้งสูงไว้หน่อย เผื่อเหลือเผื่อขาด ดีกว่าไม่พอแล้วต้องมานั่งทำเรื่องเสนอใหม่

การขอโทษเมื่อต้องการเสนอความเห็น เขียนแสดงในรูปบทสนทนาได้ดังนี้

เมื่อ ฉัน ต้องการ พูด บางสิ่ง กับ คุณ

ฉัน คิดว่า คุณ จะ ไม่ รู้สึก ไม่ ดี กับ ฉัน ถ้า ฉัน พูด บางสิ่ง ก่อน การพูด สิ่งนี้ มัน ดี ถ้า ฉัน พูด เช่นนี้

“ฉัน ต้องการ พูด สิ่งนี้

ฉัน คิดว่า สิ่งนี้ ไม่ ทำให้ คุณ รู้สึก ไม่ดี”

มัน ไม่ ดี ถ้า ฉัน ไม่ พูด เช่นนี้

5. ขอโทษเมื่อต้องการพูดประชด ก่อนการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้พูดอาจใช้คำว่า “ขอโทษ” เพื่อบอกให้ผู้ฟังรู้โดยอ้อมว่าตนไม่ได้สื่อความหมายตามที่พูด แต่ต้องการสื่อความหมายในทางตรงกันข้าม ดังตัวอย่างประโยคที่ (19) - (20)

ตัวอย่างประโยค

(19) คิดว่าจะเหมือนกับที่โฆษณาซะอีก อุตสาหกรรม ตั้งตารอ ขอโทษ ที่ไหนได้ สนุกจะแย่

(20) ไฉ่เรารักก็หลงนึกกว่าเป็นคนดี ขอโทษที่แท้ก็ลายออกจนได้ ดีแตก ซะแล้ว

การขอโทษเมื่อต้องการพูดประชด เขียนแสดงในรูปวัฒนธรรมได้ดังนี้

ก่อน ฉัน พูด บางสิ่ง กับ คุณ

ฉัน ต้องการ ให้ คุณ รู้ว่า ฉัน ไม่ได้ คิด เหมือน สิ่งที่ ฉัน พูด

คุณ สามารถ รู้ สิ่งที่ ฉัน คิด จริงๆ ถ้า ฉัน พูดว่า

“สิ่ง นี้ ไม่ใช่ สิ่ง ที่ ฉัน ต้องการ พูด”

คุณ ไม่ สามารถ รู้ สิ่งที่ ฉัน คิด จริงๆ ถ้า ฉัน ไม่ พูด เช่น นี้

6. ขอโทษเมื่อต้องการต่อว่าผู้อื่น ก่อนการต่อว่าผู้ฟัง ผู้พูดอาจกล่าวขอโทษเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการต่อว่านั้นไม่รุนแรง และไม่รู้สึกไม่ดีกับผู้พูด ดังนั้นในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าผู้พูดกล่าวขอโทษเพื่อลดน้ำหนักความรุนแรงของการต่อว่านั้น ดังตัวอย่างประโยคที่ (21) - (22)

ตัวอย่างประโยค

(21) ขอโทษนะคะ ไม่ทราบว่ามีมองเห็นป้ายห้ามสูบบุหรี่หรือเปล่าเอ่ย
ถ้าต้องการสูบ กรุณาไปที่ที่ไม่ได้ห้ามค่ะ

(22) ขอโทษนะ จริงๆ ก็ไม่อยากจะพูดเท่าไร แต่ทำอย่างนี้ รับไม่ได้จริงๆ
หวังว่าคงไม่มีเหตุการณ์ยังงี้เกิดขึ้นอีกนะ

การขอโทษเมื่อต้องการต่อว่าผู้อื่น เขียนแสดงในรูปวัฒนธรรมได้ดังนี้

ก่อน ฉัน พูด บางสิ่ง กับ คุณ

ฉัน รู้ว่า สิ่ง นี้ อาจ ทำให้ คุณ รู้สึก ไม่ดี

ฉัน ไม่ ต้องการ ให้ คุณ รู้สึก เช่น นี้

มัน ดี ถ้า ฉัน พูด สิ่ง นี้

“ฉัน ไม่ ต้องการให้ คุณ รู้สึก ไม่ดี เพราะ ฉัน พูด สิ่ง นี้”

มัน ไม่ ดี ถ้า ฉัน ไม่ พูด เช่นนี้

7. ขอโทษเมื่อต้องการปฏิเสธ ผู้พูดอาจกล่าวขอโทษผู้ฟัง เมื่อคิดว่าตนไม่สามารถกระทำตามสิ่งที่ผู้ฟังขอร้องได้ และเนื่องจากมองว่าการปฏิเสธสิ่งที่ผู้ฟังร้องขอ อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดีต่อผู้พูดและผู้พูดเองไม่ต้องการให้ผู้ฟัง

รู้สึกเช่นนั้น ผู้พูดจึงกล่าวขอโทษเพื่อลดความรู้สึกไม่ดีที่อาจเกิดขึ้น หรือเพื่อเป็นการสื่อให้ผู้ฟังรู้ว่าผู้พูดต้องการทำตามสิ่งที่ผู้ฟังร้องขอ แต่ไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากมีเหตุจำเป็นบางอย่าง ดังตัวอย่างประโยคที่ (23) - (24)

ตัวอย่างประโยค

(23) ขอโทษนะคะ สัปดาห์นี้เยี่ยมได้แค่ 5 โมงเย็นค่ะ ตอนนั้นหมดเวลาเยี่ยมแล้ว

(24) ขอโทษนะ ฉันไม่แน่ใจว่าจะทำงานนี้เสร็จตามที่ เธอต้องการหรือเปล่า เพราะปกติแล้วต้องใช้เวลาประมาณ 3-4 วันแต่ยังงี้ก็จะพยายามเต็มที่แล้วกัน ไม่ต้องห่วง

การขอโทษเมื่อต้องการปฏิเสธ เขียนแสดงในรูปบทสนทนาได้ดังนี้

เมื่อ คุณ ต้องการให้ ฉัน ทำ บางสิ่ง ให้ คุณ
 ฉัน ไม่ สามารถ ทำ สิ่งนี้ ได้
 ฉัน คิดว่า ฉัน ต้อง พูด บางสิ่ง กับ คุณ ก่อน พูดว่า ฉัน ไม่ สามารถ ทำ สิ่ง นี้ ให้ คุณ ได้
 ฉัน คิดว่า ถ้า ฉัน พูด สิ่ง นี้ คุณ จะ ไม่ รู้สึก ไม่ ดี กับ ฉัน
 “ฉัน ไม่ ต้องการให้ คุณ รู้สึก ไม่ดี เพราะ ฉัน ไม่ สามารถ ทำ สิ่ง ที่ คุณ ต้องการให้ ทำจริง ๆ”
 ฉัน คิดว่า ถ้า ฉัน ไม่ พูด สิ่ง นี้ คุณ จะ รู้สึก ไม่ ดี กับ ฉัน

8. ขอโทษเมื่อต้องการสั่ง ผู้พูดอาจกล่าวขอโทษเมื่อต้องการบอกให้ผู้ฟังทำตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้พูดต้องการ ในกรณีเช่นถือว่าการขอโทษเป็นส่วนหนึ่งของวัจนกรรมการสั่ง การขอโทษกรณีนี้ต่างจากกรณีการขอโทษเมื่อต้องการรบกวนผู้อื่นตามข้อ 2

ผู้วิจัยเห็นว่า การขอโทษกรณีนี้ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเกิดการกระทำบางสิ่งบางอย่างขึ้นโดยอาจไม่ได้ทำเพื่อผู้พูดแต่อาจเพื่อใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำเพื่อผู้พูด และโดยไม่คำนึงว่าคำพูดของตนจะเป็นการรบกวนผู้ฟังหรือไม่ นอกจากนี้เจตนาอย่างหนึ่งของผู้พูดในการกล่าวขอโทษกรณีนี้คือต้องการลดน้ำหนักคำสั่งของตน ต่างจากข้อ 6.2 ที่ผู้พูดกล่าวขอโทษโดยมีเจตนาเพื่อให้ผู้ฟังกระทำสิ่งที่ผู้พูดร้องขอ และการร้องเช่นนั้นมักเป็นการร้องขอให้ผู้ฟัง

กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ผู้พูด ไม่ใช่เพื่อคนอื่นและผู้พูดจะคำนึงว่าคำพูดของตนจะรบกวนผู้ฟังหรือไม่

อาจมองได้ว่าในกรณีที่ผู้พูดมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าผู้ฟัง หากต้องการให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ตนผู้พูดต้องใช้ในการขอโทษตามข้อ 6.2 แต่ในกรณีที่ผู้พูดมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้ฟัง ผู้พูดอาจเลือกใช้การขอโทษตามข้อนี้ หรือตามข้อ 6.2 ก็ได้หากต้องการแสดงความสุภาพ แต่ทั้งสองกรณีต่างมีจุดประสงค์หลักเหมือนกันคือ ไม่ต้องการให้ผู้ฟังรู้สึกโกรธหรือเกิดความรู้สึกไม่ดีกับผู้พูด ดังตัวอย่างประโยคที่ (25) - (26)

ตัวอย่างประโยค

(25) ขอโทษนะคะ ช่วยกันตั้งใจทำงานให้มากกว่านี้ทีนะคะ

(26) ขอโทษนะเธอ อ่านให้มันดังกว่านี้อีกได้ไหม

การขอโทษเมื่อต้องการสั่ง เขียนแสดงในรูปวัฒนธรรมได้ดังนี้

เมื่อ ฉัน ต้องการ ให้ คุณ ทำ บางสิ่ง ตามที่ ฉัน พูด

ก่อน การ พูด เกี่ยวกับ สิ่งนี้

ฉัน คิดว่า คุณ จะ รู้สึก ดี และ ทำ ตาม ที่ ฉัน ต้องการ ถ้า ฉัน พูด สิ่ง นี้ กับ คุณ

“ฉัน ต้องการ ให้ คุณ ทำ สิ่ง นี้ ให้ ฉัน”

“การทำ สิ่งนี้ ให้ ฉัน จะ ไม่ ทำให้ คุณ รู้สึก ไม่ ดี

บทวัฒนธรรมหลักของการขอโทษในสังคมไทย บทวัฒนธรรมย่อยของการกล่าวขอโทษตามข้อ 6 นำมาเขียนสรุปเป็นบทวัฒนธรรมหลักในการกล่าวคำขอโทษในสังคมได้ดังนี้

เมื่อ ฉัน คิดว่า ฉัน อาจ ทำให้ คนอื่น รู้สึก ไม่ดี

ฉัน รู้ว่า คนอื่น ต้องการ ให้ ฉัน พูด บางสิ่ง

มัน ดี ถ้า ฉัน พูด เช่น นี้

“ฉัน ไม่ ต้องการให้ คุณ รู้สึก ไม่ดี กับ ฉัน”

มันไม่ ดี ถ้า ฉัน ไม่ พูด เช่น นี้

บทสรุป

งานวิจัยนี้ศึกษาการใช้คำว่า “ขอโทษ” ในสังคมไทยว่าพบในสถานการณ์ใดบ้าง แล้วนำเสนอในรูปการเขียนบรรยายด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า NSM ตามแนวคิดของเวียซบิคกา (Wierzbicka 1985) โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากรฐานข้อมูลภาษาไทยบนเว็บไซต์ <http://www.arts-chula.ac.th/~ling/Thai>

ผลการวิจัยพบว่าคนไทยใช้คำว่า “ขอโทษ” ใน 8 สถานการณ์ ได้แก่ เมื่อกระทำการที่ไม่ดีต่อผู้อื่น เมื่อต้องการรบกวนผู้อื่น เมื่อต้องการขออนุญาตผู้อื่น เมื่อต้องการเสนอความเห็น เมื่อกล่าวประชด เมื่อต้องการต่อว่าผู้อื่น เมื่อต้องการปฏิเสธ และเมื่อต้องการสั่ง

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งนี้กับงานวิจัยของเวียซบิคกา (Wierzbicka, 1994) ศึกษาการขอโทษในสังคมญี่ปุ่นและสังคมตะวันตก พบว่ามีความแตกต่างกันเนื่องจากชาวญี่ปุ่นจะกล่าวขอโทษเมื่อกระทำความผิดต่อผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือโดยอ้อม ส่วนชาวตะวันตกจะกล่าวขอโทษเมื่อกระทำความผิดต่อผู้อื่นโดยตรงเท่านั้น ในขณะที่คนไทยจะกล่าวขอโทษทั้งเมื่อกระทำความผิดต่อผู้อื่นและเมื่อไม่ได้กระทำความผิดต่อผู้อื่น เช่นการขออนุญาตนั่งเก้าอี้ หรือการขอโทษก่อนแสดงความคิดเห็น ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคำว่า “ขอโทษ” ในสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับคำว่า “หน้า” และ “ความสุภาพ” มากกว่า “การกระทำความผิด” ดังนั้นจึงพบว่าคนไทยจะกล่าวคำขอโทษในสถานการณ์ที่หลากหลาย แม้ไม่ได้กระทำความผิดก็ตาม ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบราวน์และเลวิสสัน (Brown and Levison, 1968) ที่กล่าวว่าในการมีปฏิสัมพันธ์กันผู้พูดผู้ฟังยอมเสี่ยงต่อการคุกคามหน้าของกันและกัน ดังนั้นในการสื่อสาร คู่สนทนาทั้งสองฝ่ายจึงต้องเลือกกลวิธีความสุภาพให้เหมาะสม ในที่นี้คือการกล่าวคำว่า “ขอโทษ”

ผู้วิจัยเห็นว่า “ขอโทษ” ในสังคมไทยสื่อความหมายหลักๆ ได้ 2 ประการ คือ หากผู้พูดกล่าวว่า “ขอโทษ” หลังจากกระทำความผิดต่อผู้อื่น คำว่า “ขอโทษ” สื่อความหมายว่าผู้พูดยอมรับว่าตนเองคือผู้กระทำความผิดและรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่หากผู้พูดกล่าวว่า “ขอโทษ” ในกรณีอื่น การกล่าวขอโทษสื่อความหมายว่าผู้พูดรู้สึกไม่ดีที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกเสียหน้า และถือเป็นการแสดงความสุภาพ

ดังนั้นอาจมองได้ว่าสังคมไทยคำนึงถึงเรื่องหน้าและความรู้สึกของผู้อื่นมากกว่าสังคมญี่ปุ่นและสังคมตะวันตก

บรรณานุกรม

- Albert, E. M. (1972). Culture Patterning of Speech Behavior in Berundi. In Gumperz John J. and Hymes, Dell (eds.). **Directions in Sociolinguistics**. Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Ameka, F. K. and Breedveld, A. (2004). Areal cultural scripts for social Interaction in West African communities. **Intercultural Pragmatics** (1-2), 167-187.
- Bergman, M. L., & Kasper, G. (1991). The interlanguage of apologizing cross-cultural evidence. **Hawaii Working Paper** 10, 139-176.
- Blum-kulka, S. & Olshtain, E. (1984). Request and apologies: A cross-cultural study of speech act realization pattern (CCSARP). **Applied Linguistics** 5, 196-213.
- Brown, P. & Stephen, C. L. (1968). **Politeness: Some Universals of Language Use**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goddard, C. (1997). Cultural values and “cultural scripts” of Malay (Bahasa Melayu). **Journal of Pragmatics** 27, 183-201.
- _____. (2004). The ethnopragmatics and semantics of active metaphor. **Journal of Pragmatics** 36, 1211-1230.
- _____. & Wiezbicka, A. (2004). Cultural scripts: What are they and what are they good for? **Intercultural Pragmatics**, (1-2), 153-166.
- Holmes, J. (1990). Apologies in New Zealand English. **Language and Society** 19, 155-199.
- Hymes, D. (1974). **Foundations in Sociolinguistics**. Tavistock Publications.
- _____. (1996). **Ethnography, Linguistics, Narrative Inequality**. Taylor & Francis.

- Kitayama, S. & Markus, H.R. (1992). **Construal of the self as cultural frame: Implications for internationalizing psychology**. Paper prepared for Internationalization and Higher Education Symposium, University of Michigan, 6-8 May 1992.
- Nash, T. (1983). American and Chinese politeness strategies “It sorts of disturb my sleep”, “health is important”. **Hawaii working Paper 2**, 23-38.
- Rosaloo, M. Z. (1982). The Thing we do with word: Ilongot speech acts and speech act theory in philosophy. **Language in Society 11**, 203-237.
- Sahragard, R. (n.d.) A Cultural Script Analysis of a Politeness feature in Persian. Retrieved September 22, 2009, from www.paaljapan.org/resources/proceedings/PAAL8/pdf/pdf034.pdf
- Schiffrin, D. (1984). Jewish argument as sociability. **Language in Society 13**, 311-335.
- Shwederh, R. (1984). A colloquy of culture theorists. In R.A. Shweder & R.A. LeVine, (Eds.). **Culture Theory: Essays on mind, self, and emotion** (pp.1-26). Cambridge: Cambridge University Press.
- Travis, C. E. (2004). The ethnopragmatics of the diminutive in conversational Columbian Spanish. **Intercultural Pragmatics** (1-2), 249-274.
- Triandis, H. C, Marin, G, Lisansky, J., Betancourt, H. (1984). Simpatia as a cultural script of Hispanics. **Journal of Personality and Social Psychology 47**(6), 1363-1375.
- Wetzel, P. T.(1988). Are “powerless” communication strategies the Japanese norm? **Language in Society 17**, 555-564.
- Wiezbicka, A. (2002). Australian cultural scripts-bloody revisited. **Journal of Pragmatics 34**, 1167-1209.
- _____. (1994). “Cultural Scripts: A semantic approach to cultural analysis and cross-cultural communication”. **Pragmatics and Language Learning**. Monograph Series.

- _____. (2004). Jewish cultural scripts and the interpretation of the Bible. **Journal of Pragmatics** 36, 575-599.
- _____. (1988). **Semantics primes and universals**. Oxford: Oxford University Press.
- _____. (1986). **The semantics of Grammar**. Amsterdam: John Benjamin.
- _____. (1997). **Understanding cultures through their key words English, Russian Polish, German and Japanese**. Oxford: Oxford University Press.
- Wong, J. O. (2004). Cultural scripts, ways of speaking and perception of personal autonomy: Anglo English vs. Singapore English. **Intercultural Pragmatics** (1-2), 231-248.
- Yoon, Kyung-Joo. (2004). Not just words: Korean social models and the use of honorifics. **Intercultural Pragmatics** (1-2), 189-210.
- Yuan, y. (2001). An inquiry into empirical pragmatics data - gathering methods: Written DCTs and DCTs, field notes, and natural conversation. **Journal of Pragmatics** 33, 271-292.